

Tervezés és szervezés

A kidolgozott koncepcióknak a gyakorlatba való átültetésére éves terveket és célkitűzéseket kell kidolgozni:

- a tudományos könyvtárak és információs intézmények együttműködési módozatainak kidolgozása területi alapon és a tudományos intézetek egyes gócpontjaiban,
- a párt 1984-es határozatának megvalósítására Drezda és Berlin kerületekben mintamodellek kialakítása,
- az „*Alkalmazott informatika*” kutatási főirány keretében, „*A tudományos információ automatizált rendszerének kialakítása és működtetése*” téma kidolgozása, a drezdai Műszaki Egyetem informatikai központ kiépítésével megfelelő kutatócsoport és továbbképzési lehetőség megteremtése, valamint az automatizált könyvtári és információs munka példamegoldásainak kialakítása.

Az említett feladatok megoldására, a folyamatos együttműködés biztosítására állandó koordinációs csoport alakul, melynek tagjai a Fő- és Szakiskolák Minisztériumához tartozó tudományos könyvtárak, információs és dokumentációs intézmények Módszertani Központjának, az NDK Tudományos Akadémiája Tudományos Információs Központjának és az Információs és Dokumentációs Központi Intézetének igazgatói. A koordinációs csoport vezetését a Módszertani Központ igazgatója látja el, felügyeletét pedig az illetékes miniszterhelyettesek, illetve elnökhelyettesek gyakorolják.

SCHWARZ, Gerhard

AZ NDK KÖNYVTÁRI ÉS INFORMÁCIÓS RENDSZERÉNEK KÖZPONTI KOORDINÁLT TERVEZÉSE – A MEGVALÓSÍTÁS FELTÉTELEI ÉS ELSŐ LÉPÉSEI

Az elkövetkezendő évek növekvő igényeinek a könyvtári és információs rendszer csak a munka intenzitásának növelésével tehet eleget. Ehhez szükséges:

- a meglévő munkaerők racionális felhasználása,
- a szakemberek képzése,
- az anyagi-technikai bázis modernizálása (a számítógépes adatfeldolgozás és a munkafolyamatok gépesítése),
- a munkaszervezet tudományos megalapozottságú ésszerűsítése,
- tényleges kooperáció szakmai és területi szinten,
- és mindenekelőtt a vezetési és tervezési folyamat átfogó értékelése.

A koordinált, hosszú távú irányítás és tervezés megszervezéséhez megteremtődtek az NDK-ban a feltételek. Ezt tükrözik G. Schwarz itt közölt írásában már ismertetett, a tudományos könyvtárak 1985-ben megrendezett központi konferenciájának tézise is. A központilag koordinált irányítást és tervezést az élet tette szükségessé:

a könyvtárak és tudományos intézmények jelentősen elősegítik a tudomány fejlődését, és egyben részei az ország tudományos potenciáljának. Míg azonban nálunk a kutatásfejlesztés régóta központi kutatási tervek alapján történik, addig az információs és könyvtári munka tervezése lényegében az egyes intézmények keretein belül folyik. Az intézményi érdekek előnyt élveznek. Az intézményen túli szempontok, amelyek figyelembevétele pedig fontos lenne a kutatás segítéséhez, legtöbbször figyelmen kívül maradnak. A kapacitások a teljesítmények tervezését nemcsak a fenntartó intézmények korlátozott látóköre határozza be, hanem anyagi és pénzügyi lehetőségei is. Tehát szubjektív és objektív akadályokat kell leküzdeni ahhoz, hogy a könyvtárak és információs intézmények fenntartóik korlátain túl megfelelhessenek a kutatás támasztotta össztársadalmi követelményeknek.

A probléma megoldásához figyelembe vehetjük a központi kutatási tervek példáját. A szerződésben rögzített kutatási kooperáció szintén különböző irányítási területekhez tartozó (akadémiai, főiskolai, ipari) tudományos intézetek között zajlik. A rendelkezésre álló anyagi, pénzügyi és személyi kapacitás tervezéséhez, az össztársadalmi érdek megvalósításához elengedhetetlen a tartalmi főirányok, a kutatás csomópontjainak megtervezése, tartalmi prioritások megfogalmazása.

A könyvtári és információs munka szervezése, figyelembevéve az össztársadalmi érdekeket, szintén központi tervezést igényel. Az első előfeltétel ehhez az egységes, tudományosan megalapozott, hosszú távú irányelvek vagy fejlesztési koncepció kidolgozása. Minden egyes könyvtár és információs intézet teljesítőképesége attól függ, mennyire jól funkcionál az információ- és a könyvtárügy, mint egész, mint rendszer. A tudományok specializálódásával és integrálódásával folyamatosan növekszik a nagyon komplex, interdiszciplináris kutatási feladatok száma. A kutatókolléktívák információszükséglete egyre nyilvánvalóbban követeli az össz irodalomforrások lehető leggyorsabb elérését.

Természetesen egy ilyen átfogó koncepció kidolgozását bele kell illeszteni a politikai, gazdasági és kulturális fejlesztés koncepciójába, de ez nem mentesít az alapos elemző tevékenység szükségessége alól.

Mely testület hivatott a könyvtári és információs tervezés átfogó koncepciójának kidolgozására? Ez csak közös munkaként képzelhető el, a könyvtári és információs rendszer működéséért felelős összes tudományos módszertani intézet együttműködésével. Ezen intézmények együttműködésének már vannak tradíciói. Az utóbbi években együtt dolgoznak a *Kulturális Minisztérium* könyvtárügyi tanácsában, valamint a *Fő- és Szakiskolák Minisztériuma* mellett működő tudományos könyvtár- és információügyi tanácsban. De az eddigi formák nem elégségesek a továbblépéshez. A további, szoros együttműködés biztosítására állandó koordinációs bizottság alakul (Ld. G. Schwarz írását).

A bizottság munkájának a sikeréhez a következőkre van szükség.

- A munkamegosztást pontosan meg kell határozni, mert a kérdés komplexitása számos átfedést tesz lehetővé.
- Egyeztetni kell az elemző tevékenységet, mind az elemzés tárgya és módszerei, mind az elemzési eredmények előkészítése és ismertetési módja szempontjából. A kötelező statisztikai vizsgálatokat folyamatosan kell végezni, és egymás számára hozzáférhetővé kell tenni.

- A koordinált munka módszertanát, eszközeit meg kell határozni.
- Az elemző munkát és a tervek megvalósítását hozzá kell igazítani a népgazdasági tervezés ritmusához.
- A könyvtárakat, információs intézményeket és a meglévő munkakollektívákat be kell vonni az elemző munkába.
- A minisztériumok és a központi szervek tervezésért felelős egységeivel ki kell építeni, illetve fejleszteni az együttműködést.

Ez különösképpen a számítástechnika központi tervezésénél elengedhetetlen.

A fő irányokat a tudományos könyvtárak 1985-ös konferenciájához kapcsolódva a három konferenciarendező szerv egy határozatában már kidolgozta. Ez a kiindulása a konkrét feladatok kitzűzésének, amelyeket a *Tudományos és Szakkönyvtárak Módszertani Központja* végez. Az első kérdéscsoportban a Módszertani központ vizsgálja:

- a differenciálódási-integrálódási folyamat hatását a tudományban és az információs és kommunikációs technológiák hatását az információs folyamatokban. (A kutatás a Fő- és Szakiskolák Minisztériumához tartozó könyvtárakra és intézményekre korlátozódik.) Az eredményeket kiegészítik a koordinációs csoport partnereinek ez irányú vizsgálataival, és kialakítják a kutatás támogatásának teljes spektrumát és a rendszerfejlesztésnek a tudományosan megalapozott koncepcióját. A koncepció a számítógépesített könyvtári és információs szolgáltatások hálózatán alapul, amely lehetővé teszi az állományfejlesztés koordinálásának kialakítását, a hiánytalan lelőhely-megállapítást, és a nemzeti és nemzetközi információs rendszerek gyors elérését (nehézséget jelent a kutatásban, hogy a számítógépesítésnek még eléggé a kezdeteinél tartunk);
- a szakemberek jelenlegi és jövőbeli helyzetének elemzését.

A második kérdéscsoportban – az alkalmazott kutatások területén – szó van a különböző számítógépesített vállalkozások (nemzeti bibliográfiák) továbbfejlesztéséről, a bibliográfiai adatok felhasználásáról a katalógizálás racionalizálásában, különböző központi katalógusok megteremtéséről, a könyvtári munkafolyamatok számítógépesítéséről, az egyetemeken és főiskolákon információ-visszakereső központok megteremtéséről.

Ezeket a kutatási témákat, amelyeket a Módszertani Központ vagy maga folytat, vagy kidolgozásukat irányítja, felvették az NDK társadalomtudományi kutatásának központi tervébe.

A Módszertani Központ ugyanakkor részt vesz két állami terv kidolgozásában a tudomány és technika témaköréből, amelyekért az *Információs és Dokumentációs Központi Intézet* a felelős. Az egyik terv a „Számítógépesített információs és könyvtári szolgáltatások hálózatának kiépítése”, amelybe a könyvtárügy tervezett és már meglévő lelőhelykatalógusait és más szolgáltatásait is bevonják, a másik állami terv a „Tudomány és technika átfogó kérdéseinek adatbankja”, amelyet az Információs és Dokumentációs Központi Intézetben építenek ki, és a főiskolák és egyetemek természettudományos és technikai kutatási eredményeit fogja tárolni.